

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ח

פרשת מטע

א. ביאור יש"ר.

פרק לב' פסוקים לב', לד':

(לב) ולא תקחו כפר לנפש. כאן יזכיר שלא יקחו כופר גם מן השוגג, ומלת לנפש מקור תחת שם המקרה, והוא כמו ניסה, כי כן דרך הלשון כמו שזכרנו פעמים רבות, והשיעור, כאילו אמר כופר הניסה והצריחה אל עיר מקלטו, שיהיה הממון כופר הניסה, וכן למעלה כפר לנפש רולח, שיהיה הממון כופר לנפש, ולכן בא פועל תקחו עם למ"ד שלא כדרכו, ואם יקשה לך, מהיכן ישוב, הרי עדיין לא נס. הנה משמעות הכתובים שכל רולח יום אל אחת מערי מקלט טרם עמדו למשפט, ומשם יביאו אותו אל הב"ד הגדול לשפטו, ואם הוא שוגג ילילו אותו העדה מיד הגואל וישיבו אותו אל עיר מקלטו, וכן כתוב (פסוק כ"ה) והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה, הרי כבר נס טרם עמדו לפני העדה, ולזה אמר פה שלא יקחו ממון כופר הצריחה ויתנו לו רשות שלא לשוב ממקום העדה אל עיר מקלטו, כי אם לשוב לשבת בארץ: עד מות. טרם מות הכהן הגדול, וכן עד צואי אליך (בראשית מ"ח ה') טרם צואי: (לג) ולא תחניפו את הארץ. הוראת השורש הזה בכל מקום הוא להראות לעינים הפך האמת, אמר כי גם נביא גם כהן חנפו (ירמיה כ"ג י"א), שהראו פנים לעם שכל מעשיהם ומעלליהם טובים בעיני ה' ולא הוכיחום, ואמר והארץ חנפה תחת יושביה (ישעיה כ"ד ה'), ביאורו שהראתה להם פנים שתייה לטובתם, והוא הפך האמת כמו שמבאר, אבל תירוש אמללה גפן (שם ז'), ועל הדרך הזה אמר ולא תחניפו את הארץ, בצנין הכבד, ר"ל שלא תגרמו צנעויות שחנק הארץ, והכתוב הוא דבק אל שלמעלה, שלא תקחו כופר ממי שהוא רשע למות, כי צעון שפיכות דמים תחנק הארץ, כמו שמבאר כי הדם הוא יחניף וכו': ולא ארץ לא יכפר. וליושבי הארץ: כי אם בדם שפכו. שופך אותו, כמו מן גואל נאמר בכנויו ובא גואלו (ויקרא כ"ה כ"ה): (לד) אשר אני שכן בתוכה. הרי שטומאת הארץ מונעת השראת השכינה בתוכה: כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל. חוזר לבאר כי מה שאני שכן בתוכה הוא לכבוד ישראל:

אלות

1. מה הקושי האפשרי בפסוק לפי' ומה פרשנונו בא ללמדנו?
2. חזור ותאר את מהלך הצנין לפי פירושו כאן, מתי נס הראו ומה קורה אח"כ?
3. מהו חידושו ב"צד מות" ומה הדיון?
4. פרשנונו מסביר את האושל "חנופה", התוכף לפארו ובקב להתאימו לכל הנושאים: האדם, הארץ, השכן וכו'?
5. מה הקושי האפשרי בפסוק לפי' ואיך פרשנונו מסביר?

ב. מלאכת מחשבת.

פרק לג' פסוקים ג', ד'.

מסעי

שחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה וגו': עד ובאלהיהם עשה ה' שפטים :
הטעם לאלה הדברים. כי הנה בלאת ישראל ממזרים ותחוק מזרים על העם
למחר לשלחם מן הארץ בחצי הלילה כי אמרו כלנו מתים. אבל ישראל
למלאות דבר ה' שאמר (שמות י"ג) ואתם לא תלאו איש מפתח ביתו עד בקר
נתעבדו עד למחרת וילאו ביד רמה לעיני כל מזרים להקרות שיניהם. ואולם
היה מקום לומר שילאו ברשות מזרים מפאת שמי בחינות. ה' ממורא המכות
והיד החזקה מכת חרב והרג כי יראו פן מדבקתם הרעה וימותו כלם ולכן הקטום
ללאת. ה' שכן לוו המלזיים מאלהיהם לשלחם. בא הכתוב והשמיענו שלא ילאו
אלא ביד רמה הואיל וילאו בבקר לעיני כל מזרים. ואין לומר מיראתם למוה
שלחם כי כבר עברה מכת בכורות שהיה בחצי הלילה עד כי כבר היו מקברים
מתיהם כי אם עדיין היו מתים והולכים היו מתעסקים ברפואת המוכים ולא
בקבורת המתים. והואיל ועברה המכה והיתה הרוחה יהיו מכבדים לבם. וגם אין
הטעם בלוי אלהיהם כי בהם עשה ה' שפטים: ד"א ומזרים מקברים כלומר
אע"ג שהיו מקברים והיה לחוס שמא יראו לנקום נקמתם מישראל כי יחס לבדם
לאמר בשלם העבר הגדול הזה אעפ"כ ילאו ביד רמה :

אלות

1. שני נושאים בסיפור הנה מצויינים את פרשנו, מה הם?
2. אינה חשיבות יש למוצד המדויק של ה'צ'יאה מצרית?
3. איך ניתן להסביר שבני ישראל יצאו בכל זאת ברשות המצרית?
4. למה פרשנו אינו מקבל זאת?
5. מה זה בדיוק: "ביד רמה"?
6. בקטע האחרון - דבר אחר - מביא פרשנו רציון אחר, מהו, האם זה סביר?

* * *

ג. הכתב והקבלה.

פרק לג' פסוק י': לא חזרה ישראל לאחוריהם עד שפגעו עוד הפעם בים סוף, אלא כשעברו תחלה את הים לאורך
הים היו עוזבים, והכי היו נוסעים והולכים אח"כ צמדכר לאורך הים, ואחר קלת ימים צבוחם
למרה היו עדיין חלל הים, (חוס' ערכין ט"ו ח' ד"ה כ"ט) וצמכילתא (בשלח פרשת ויסע) מצואר
היסך דצריהם, דליתא החס מלינו שחזר נסעם לאחוריהם שלשה מסעות שנאמר ויסעו מפי
סמירום ויסכו צמרה ויצאו חילמה ויסעו ונחילם ויסכו על ים סוף, והכי מלאתי בספרי (כ"ט דברים)
סאכיתן על מה שעשו בים סוף והיננו בתוך הים והסכו עוקף כלפי ושה שלם מסעות

אלות

1. מה הקושי האפשרי?
2. קרא את הפסוק ותנסה להבין את הצנין.
3. האם ופאה זה ככלל מנה?
4. פרשנו אומר "הימרו בתוך הים", מה הכוונה?

* * *

ד. תוספת ברכה.

פרק לג' פסוקים נב', נג': והורשתם את כל יושבי הארץ והורשתם את הארץ וישבתם בה
כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה (ל"ג נ"ב נ"ג)
הנה בא כאן פעל אחד „והורשתם“ בהוראות שונות. כי זה שבפסוק
גי'כ מורה על גירוש, דבזה יובן הלשון את כל יושבי הארץ, והוא תחת
הלשון וגרשתם, ומצינו לשון זה במובן גירוש בפרשה תשא (ל"ד) כי
אורי' גוים מפניד, ובפרשה מטות (ל"ב כ"א) עד הורישו את אויביו
מפניו. וכן באור הלשון אריק חרבי תורישמו ידי, ועוד כהנה. וזה
שבפסוק נ"ג הוא ממובן ידושה כהוראת המשך הלשון כי לכם נתתי
את הארץ לרשת אותה (וגם לא שייך בו הוראת גירוש, כי זה כפול עם
זה שבפסוק הקודם), ומצינו לשון הורשתם ממובן ירושה, בעזרא (ט'
י"ב) והורשתם לבניכם, ובדהי"ב (כ' י"א) לגרשנו מירושתך אשר
הורשתנו. והמליץ יתאונן על תשלום עונות נעוריו בלשון ותורישני
עונות נעורי (איוב י"ג כ"ו), והמובן הוא ג"כ מענין ירושה, שנשארה
לו משנות הנוער.

מסעי

ולא לפלא הוא סמיכות פעל או שם אחד תכופים בהוראות שונות. כה מצינו בפרשה ויקהל והמלאכה היתה דים לכל המלאכה, הראשון מורה על כל החפצים והכלים וכל הדברים השייכים להמלאכה, וכמו בשמואל א' (ט"ו ט') וכל המלאכה נמבזה אותה החרימו, וזה מוסב על כל החפצים הנבזים. והשם "המלאכה" השני (לכל המלאכה) מורה על העלילה והפעולה הכללית מכל הענין, את כל מעשה הבנין. וכן בפרשה ראה (ט"ז ג') לא תאכל עליו המץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, כי "עליו" הראשן הוראתו כמו "עמר" (כמו בפ' בא על ראשו ועל כרעיו, שבאורו עם ראשו ועם כרעיו), והכוונה שלא תאכל המץ עם הקרבת הפסח, ה"עליו" השני, הוראתו כמו בגללו, בעבורו, כלומר, בסבתו, בסבת ענין הפסח כמבואר בפרשה בא, וזה מעין הלשון בפרשה וירא, הנך מת על האשה אשר לקחת, כלומר, בגלל האשה אשר לקחת. וכן מצינו בשמואל א' (א' כ"ד) והנער נער, הראשון ממובן ילדות, והשני מענין חיוזק וגבורה, כמו בירמיה (נ"א ל"ח) נערו כגורי אריות, ומקביל אל הלשון הסמוך ככפירים ישאגו, ובתלמוד הלשון חמוד נוער (ברכות ג' א').

אלות

1. מה קושי עליו בונה פרשנו את כיורו?
2. למה חשוב לו להדאיש כי יש הקדף בין אירוש לבין ירושה דוקא בצנין וסיבת ארץ ישראל?
3. האם ככל זאת ניתן למצוא משהו מות' דוקא בנושא זה הקשור להתנחלות ישראל בארץ?
4. מה הדוגמאות המובאות צ"ל פרשנו באת' לפרשנו?

1. רבינו בחיי .

(לא) ולא תקחו כופר לשפש רוצח, יגיד הכתוב שלא יפטר בטום ממון ייטבעולכם, לפי [?] יטעון הרציחה אין כמיהו ככל העבירות מעבירות יטבין אדם להברו והכתוב אומר: אדם עשוק בדם נפש עד כיר יטב או יתמכו בו יי, צא ולמד מאחאב שחרו נאמר: רק לא היה כאחאב יי, וכשנמדדו יי עיניו וזכותו לפני הקב"ה לא נמצא בו עון להיטבו כליו ולקטרג עליו תהיה כי אם נבית יי, הוא יכתוב: ותצא הרוח מלפני ה' ודרשו רז"ל יי: זה רוח נבות יי, וכתוב: ויאמר לו תפתה וגם תוכל יי צא ועשה כן, ואותו רשע לא הרגו בידיו אלא שסבב יי הריגתו, קל וחומר למי שהורג בידיו יי].

פרק לה', פסוק לא' :

אלות:

1. לכאורה מה קושי יש כאן שנקוק לפרשנו?
2. מה צורך להדאיש כי לא ניתן להיפטר צ"ל תפוס ממונ?
3. במה הדוגמא מאחאב כה חלקה ומסכנצת שדוקא אותה מביא פרשנו?

